Toimetaja Kertu Kalmus, tel 45 30 212, kertu.kalmus@saartehaal.ee

ja piiritu armastus

Siin majas on füüsilise töö kõrval ka psühholoogiliselt raske, aga sellega tullakse toime. Malle teab, et tegevusjuhendaja tööd ei saa teha, kui mõtled sellele, kui kahju sul klientidest on. Kahjutunne tuleb ukse taha jätta. Muidu lõpped ise otsa.

Sõmera Kodu elanikel lähedasi üldjuhul ei ole. Nad on lastekodudest ja nende lähivõrgustiku moodustavadki hooldekodu töötajad. Kui nad on harjunud olema nende kõigiga koos, ongi see siin nende kodu.

Kui toast välja astume, veeretab end ligi üks ratastoolis naine. "Direktor! Kas ma võin?" palub ta tähelepanu. "Lähme mu toast läbi. Mul on üks probleem. Ma näitan, mida tahan. Ma ei taha midagi halba. Ei ole nii, et ma tahaks pommi panna või midagi."

Hiljem selgub, et naine armastab üle kõige kududa. Üks kindlat värvi lõng on tal aga otsas. Lootust õnneks on, et ehk saab linnast juurde.

Sama maja teisel korrusel vaatavad elanikud telekat. Kes istub diivanil, kes külitab maas vaibal suurte pehmete mänguasjade vahel. Tavaliselt on nad päeval väljas, täna aga mitte.

Kui esmalt piidlevad nad tulijaid umbusklikult, ehkki uudishimulikult, löövad nende näod särama, kui neile tere öelda. Üks noormeestest tõttab suisa, käsi pikkas, oma toast välja, et tulijatel kätt suruda.

Elisaveta Lonks (fotol), selle maja üks "emadest", ütleb, et kuhu tal mujale joosta, kui ta samas vallas elab. Maja on küll selline, nagu on, aga ära ta sealt ei läheks. "Nad on ju nagu lapsed. Ema olen ma kodus ja ema olen ka siin," ütleb ta üht oma maja poistest pilguga saates. Poiss ei näe palju vanem välja kui 14, ehkki vanust on tal tubli kümme aastat enam. Elisaveta tunnistab, et päevi on siin kergemaid ja raskemaid, aga hakkama saadakse alati.

Kui vaimupuudega inimestega on nii, et neid tulebki võtta kui lapsi, siis vaimuhaigetesse ei tohi iial suhtuda kui lastesse. Nemad on enamasti kooliharidusega, sõjaväes käinud, tööelu maitsnud. Neil on n-ö elu jooksul omandatud haigus.

Kuidas aga ikkagi töötajad majade vahel jagunevad, miks üks on siin ja teine seal? Päris nii ei ole, et töötajad määratakse kindlatesse majadesse. Vahel juhtub, et mõni klient kiindub töötajasse – enamasti on siin ju naised tööl – ülemäära, siis tuleb töötajaid vahetada. Või ärritab näiteks mõni töötaja mingil põhjusel klienti või vajab töötaja ise vaheldust, siis on vahetusi ette tulnud küll.

Vaimupuudega naiste majas on parasjagu tööl kolm naist: **Heldi Väli**, **Kairi Pakkas** ja **Malle Anupõld** (fotol). Kui esimene neist on Sõmeral töötanud kolm ja teine neli aastat, siis kolmandal saab sügisel 25 aastat täis.

"Mina olen siin sellest ajast, kui olid veel 24-tunnised valved," pajatab Malle. Enam nii pikki valveid ei tehta. Malle peab neid vanu valveid aga paremaks. Nendega poleks lõputuid küsimisi, et kes nüüd tuleb ja kes ei tule. Elanikud oleksid rahulikumad, endal oleks tööjärg ees.

Ühtekokku on Sõmera Kodus 114 tegevusjuhendajat, neile lisaks 15 inimest sööklas, on ka kolm haldusmeest, koristajad, autojuhid. Selline pirakas on see Sõmera pere.

Vanemtegevusjuhendaja **Maret Martinson** (fotol) teatab muiates, et tema avastab tööl maailma. Enne Sõmerat töötas ta 34 aastat koolis ja sellest sai talle küll. Ta ei tea, kui suur palganumber olema peaks, et ta kooli tagasi tahaks.

Maretil on Sõmeral põnev. Ta julgeb küsida ja rumalgi näida. Maret tuleb igal hommikul rõõmuga tööle ja see ongi tähtis.

Kooli ta enam rõõmuga ei läinud. Tema arvab, et iga inimene võiks natuke aega Sõmeral töötada.

"Siis ta näeb, kui habras on elu. Koolis ütlevad õpilased üksteisele väga lihtsalt, et sa oled loll, värdjas… aga me ei tea kunagi, kui lihtsalt see võib tõeks saada," arutleb ta.

Sõmera Kodu asukate hulgas on inimesi, keda Maret on varem linnatänaval trehvanud. Teha ei ole midagi, kui elu nii läheb.

"Sügisel kohtasin oma kursusekaaslast. Ta küsis, kuidas kool on alanud, vastasin, et ma polegi koolis, olen Sõmeral. Ta ei suutnud uskuda, et miks ometi Sõmeral?!

Küsisin seepeale, mis sellel Sõmeral viga on? Ta ütles, et seal ju haiseb! Küsisin, on ta siin käinud, et ta seda "haisu" teab? Ei olnud, kutsusin teda siis vaatama."

"Viin alati külalisi uhkusega klientide tubadesse. Siin on vahvad toad!" kiidab Maret.

Astume ühe rõõmsameelse Magdalena tuppa. Siin on lugematul hulgal mängukarusid. Loomakesed on tihedalt kinnitatud rippredeli külge, mis voodi ja lae vahel kõlkumas.

"Igal hommikul, kui tööle tulen, on Magdalena akna peal ja lehvitab," ütleb Maret.

Seda, et Magdalenale lehvitada meeldib, on kohe näha. Naine istub nüüd oma voodil, muudkui lehvitab ja hõikab: "Adaa-adaa!"

Viimases majas, kuhu sisse astume, on kõige eakamad elanikud, vanim neist 85-aastane.

Tegevusjuhendaja **Külli Manninen** (fotol) nendib, et töö on iga päev ühesugune.

"Hommikul tuleme rõõmsalt tööle, vaatame meilid üle, kellega on tarvis, lähme arsti juurde, siis on hommikusöök, söödame neid, või mis – nad söövad ise! Aga nagu paremates peredes, nad tahavad kõike jagada," naerab Külli.

Toitu jagada aga ei tohi. "Igaühel on oma toit ja teise toitu me ei söö!"

Kuna siin on valdavalt eakad, vajavad nad rohkem puhkust. "Muudkui tegeleme ja puhkame, tegeleme ja puhkame."

Külli on Sõmeral töötanud seitse aastat. Kõrini pole tal seni saanud, aga ega kunagi või teada, naerab ta.

Koolis ütlevad õpilased üksteisele väga lihtsalt, et sa oled loll, värdjas… aga me ei tea kunagi, kui lihtsalt see võib tõeks saada.

"Sellega on ikka nii, et hea on seal, kus meid ei ole."

Jooksujalu läheneb tumedapäine naine, nimeks samuti Külli. Otsejoones Helle juurde ja haarab ta karukallistusse.

"No näed, Külli tuli kallistama. Külli on meie kallistamismasin," selgitab sama eesnime kandev tegevusjuhendaja.

Kallistaja on ilmselgelt rahul, naeratab nohinal ja jääb vaatama, mis me edasi teeme.

Tegevusjuhendaja selja taga seinal ripub pilt koertest. Naine selgitab, et see on mälestus kunagisest kliendist Jaagust.

Jaak oli kerge vaimupuudega ja need koerad olid talle seltsiks. Nõnda nad vastastikku ikka haukunud.

Helle Kahm (fotol), peagi kuus aastat Sõmera Kodu juhtinud Kuressaare naine, on sotsiaalalal tuntud oma headuse poolest. Ta möönab, et Sõmera-laadse hooldekodu juhi töö erineb väikeste hooldekodude juhtide tööst. Tema asi on silm peal hoida, et kõigil oleks vajalik info ja töövahendid.

"Keerulise töö teevad tegevusjuhendajad. Juhil on oma roll," jääb ta tagasihoidlikuks. Sõmera Kodu on AS-i Hoolekandeteenused hooldekodudest suurim.

Helle tunnistab, et vahel on raske. Tegevusjuhendajate koolitamisvajadus on suurem, kui riik jõuab pakkuda. Sõmeral on õnneks hea koostöö Kuressaare ametikooliga. Paljud töötajad on saanud sealt vastava hariduse ja olevat tõelised kullatükid.

Muresid on Hellel veel. Keeruline on, kui kliendid lähevad linna kerjama. Keelata neid ei saa, sest neil on õigus linnas käia.

Kõige hullem on aga, kui keegi ära kaob. Õnneks juhtub seda harva.

"Aga kui keegi ikka päriselt kaob, läheb jalutama või muutub nii ägedaks, et teda ei saa kätte, siis see, kuidas kliendid ja tegevusjuhendajad teda otsivad, on nii kurb." Helle näost on näha, et tegemist on valusa teemaga, mistap me pikemalt sel teemal ei peatu. See pidi ju ikkagi rõõmus lugu tulema.

Aga selline see elu seal Sõmeral on. "Huvitav, keeruline ja lahe ühekorraga," võtab Helle kokku.